

פרשת שמיני

להיות נאמן לדבר ה'!

באמצע המעמד הגדול והנורא של חנוכת המשכן, באמצע היום השמיני, שמגיע להשלים את שבעת ימי הבריאה אנו נתקלים בחטאם של שני בני אהרן, נדב ואביהו, שהקריבו אש זרה אשר לא ציווה ה'.

רבים מהפרשנים דנו מה היה חטאם של שני בני אהרן. פשט הפסוקים, כפי שמביא גם הנצי"ב, הוא שחטאם היה שהם הקריבו דבר שלא צוו עליו. הנצי"ב מסביר שבגודל ההתלהבות שלהם, הם רצו להתקרב עוד לה', אבל למרות שהמניע הוא נפלא, כי אהבת ה' היא דבר מופלא וגדול, אסור שהיא תוביל לעשייה שלא צוו עליה - "ולא יכלו להתאפק על התשוקה להשיג דעת וכבוד אלוקים, וברב תשוקה נכנסו להקטיר בהיכל, וקטורת הוא דבר המביא לידי התקרבות יתירה לשמים". בדומה לזה כותב הרב קוק, (אורות הקודש ג, עמ' שס), שצריך זהירות רבה לא ללכת אחרי התחושות והרגשות בלי להיות מחוברים להדרכת התורה.

"כשהולכים אחרי ההרגשה העליונה של הופעת רוח הקודש...בלא התקשרות אל התורה ומעשיה בפרטיות ובמדידת המידות הטובות המשווערות על פיה, הרי זה חטא נדב ואביהו".

השאלה המשמעותית שעולה כאן היא מהי עבודת ה'? האם עבודת ה' היא המצאת דרכים שלנו להתקשר ולהתחבר, להתלהב ולשמוח, או שעבודת ה' היא מסירות על ציוויי של הקב"ה? זו סוגיה עצומה ויסודית, שעולה בדורנו ביתר שאת: מה המקום של האדם? מה עם היצירתיות שלו? וכאן ברגעים קדושים אלו עולה התשובה: המקום של האדם הוא להדר במצוות, לשמוח במצוות ולהתקדש במצוות - 'אשר קידשנו במצוותיו וציוונו' - זה היסוד.

אנחנו מנסים בכל חיינו ומעשנו להתאים את מחשבותנו, הרגשותינו ומעשינו לרצון ה'. הקב"ה לימדנו בתורתו - הן את האידאליים והערכים, אך לא פחות חשוב מכך את הדרכים המפורטות ליישומם. ככל שנדייק ונדקדק ביישום האידאליים כך נתקרב לקב"ה, ומנגד, ככל שעבודת ה' תהפוך למשהו אנושי, ליוזמות ורעיונות אנושים, כך עבודת ה' תפגע.

ה'שפת אמת' הוסיף עוד נקודה יסודית לחטא נדב ואביהו, שמחדדת את הנושא. ה'שפת אמת' עומד על סמיכות הפרשיות של ברכת כהנים וחטא נדב ואביהו, וטוען שיש כאן שתי תנועות הפוכות: מצד אחד ברכת הכהנים היא תנועה בה הכוהנים, קדושי ה', מנצלים את קדושתם כדי לרומם ולהביא ברכה לעם, (כאשר מהלך זה הוא כולו על פי הציווי האלוקי, כפי שמברכים הכוהנים "...אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה"). לעומת זאת נדב ואביהו באו לקדש את עצמם. הם עשו את מעשיהם כדי להתקרב לקב"ה באופן פרטי ואישי.

גם כשאנו עושים את הציווי האלוקי, הכוונה צריכה להיות 'בשם כל ישראל' ובשביל כל ישראל, ולא בשביל התועלת האישית.

הפירושים של הנצי"ב ושל ה'שפת אמת' מאוחדים בשורשם, שכן אותה התנועה הנפשית שמביאה את האדם לא להיצמד לציווי אלא להמציא צורות חדשות לעבודת ה', היא אותה התנועה הנפשית שממוקדת באדם הפרטי, בחוויותיו, ברגשות שלו, ובהתעלות וההתקדשות האישית שלו. על פי דברנו אפשר להסביר את תגובתו של אהרן הכהן "וידום אהרן". שתיקה היא ההפך מהכנסת ה'אני' של האדם לעבודת ה'. היא מייצגת הקשבה לקול עליון ולכן מייצגת מסירות, קבלה ונאמנות. במקומות שונים בגמרא אנו מוצאים שאלות קשות על ההנהגה האלוקית, ואז מופיע תשובתו של הקב"ה "שתוק, כך עלתה במחשבה לפני" (מנחות כט ע"ב).

אפשר להבין שתשובת הקב"ה היא שיש שאלות שאסור לשאול ולכן יש לשתוק, אך לעניות דעתי הבנת הגמרא היא אחרת: "שתוק" - ואז תוכל להקשיב ולהבין. כשאדם עסוק בשאלה, כשכל האנרגיה שלו מופנית כדי להקשות, כדי לומר את דעתו ומחשבתו, הוא לא מסוגל להקשיב, הוא לא מסוגל להבין את קול ה'.

דבר דומה מתרחש כשאלוהי הנביא טוען טענות חמורות על עם ישראל: "וַיֹּאמֶר קְנָא קְנָאתִי לָהּ" אֱלֹהֵי צִבְאוֹת פִּי עָזְבוּ בְרִיתִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְבְּחֹתַי הָרְסוּ וְאֶת בְּיָאִיךָ הָרְגוּ בְּחָרֵב וְאַחֲרַי אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ", ועונה לו הקב"ה: "וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדָּתְךָ בְּהָר לִפְנֵי ה' וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדֹלָה וְחֶזֶק מְפָרֵק הָרִים וּמִשְׁבֵּר סִלְעִים לִפְנֵי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאַחֲרֵי הָרוּחַ רֶעַשׁ לֹא בְרֶעַשׁ ה', וְאַחֲרֵי הָרֶעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה' וְאַחֲרֵי הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דִּקְהָה".

תשובת ה' לטענות אלוהי הנביא היא שכדי לשמוע ולהבין את דבר ה' יש צורך בדממה. כפי שכותב רש"י במקום: "קול הבא מתוך הדממה".

כלומר, שתיקתו של אהרן היא תיקון עמוק לחטאם של נדב ואביהו. היכולת האנושית להשתיק את המחשבות האישיות-אנושיות, ולהקשיב לדבר ה', היא התיקון.

החג הראשון שאנו חוגגים במהלך שלושת הרגלים, הוא חג הפסח. כל עניינו של חג המצות הוא להצליח להוציא את כל החמץ וכל היצירות האנושיות היפות והנפוחות, ולקבל את דבר ה' כפי שהוא - בלי ההרחבות והחידושים, הרעיונות וההמצאות האנושיות. רק מי שאוכל את המצה זכאי, מאוחר יותר, לאפות את הלחם ולקבל את התורה בחג השבועות. דבר זה אמנם קשה מאוד בדור שלנו, אבל זה מה שנדרש מאיתנו.

אנו בדור שמדגיש מאד את הפרט, את הייחודי, אבל יש משמעות לכל זה רק מחיבור ומחוייבות עמוקה לעניין הכללי.

היחיד בשביל הכלל ולא הכלל בשביל היחידים זה מעקרונות היסוד של עבודת ה' האמיתית, ואי ההבנה של זה יוצרת עיוותים נוראים, וד"ל.

יהי רצון שתהיה לנו את הענווה ואת ההקשבה לשמוע את דבר ה'.

